

İŞİD SONRASI İRAK'TA TARTIŞMALI YENİ AKTÖR: HAŞDİ ŞAABİ (HALK/MİLLET YIĞINLARI)

İŞİD SONRASI IRAK'TA TARTIŞMALI YENİ AKTÖR: HAŞDİ ŞAABİ (HALK/MİLLET YIĞINLARI)

ORSAM Rapor No: 198

Mayıs 2015

ISBN: 978-605-9157-01-8

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2015

Bu raporun içeriğinin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Hazırlayan:

Bilgay Duman, *Ortadoğu Araştırmacısı*

İçindekiler

Takdim.....	5
GİRİŞ	7
I. HAŞDİ ŞAABİ	10
II. HAŞDİ ŞAABİ İÇERİSİNDEKİ Şİİ MİLİS GRUPLARI	13
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	23
KAYNAKÇA	27

TAKDİM

Irak'ta yıllardır süre gelen siyasi ve güvenlik istikrarsızlığı, 2014'ün Haziran ayında IŞİD'in Musul'u işgal etmesiyle farklı bir boyut kazanmıştır. 30 Nisan 2014'te yapılan genel seçimlerin ardından, tüm itirazlara rağmen, Nuri El-Maliki'nin üçüncü dönem başkanlıkta ısrar etmesiyle yeni hükümetin de kurulamaması ve bunun getirdiği yönetim krizi, IŞİD'in pozisyonunu pekiştirmesine sebebiyet vermiştir. Nitekim Irak güvenlik güçleri IŞİD'in ilerleyişi karşısında yetersiz kalmış ve IŞİD, Musul ile birlikte Anbar, Tikrit, Diyala, Kerkük'ün güneyi ile Bağdat'ın kuzey ve güneyinde etkinlik kazanarak, Irak'ın neredeyse üçte birini kontrol eder pozisyona gelmiştir. IŞİD'in hem Irak hem de Ortadoğu için giderek artan bir tehdit haline gelmesiyle, Irak'taki siyasi ve güvenlik dengeleri değişmeye başlamış, yeni ayrışmalar, ittifaklar, denklemler ve aktörler Irak siyasetinin yönünü belirlemiştir.

Bu yeni siyasal süreçte, IŞİD'e karşı mücadelede kapsamında, Irak iç politikasındaki gelişmeler ve İran'ın Irak'ta kazandığı etkinlik, Irak açısından ulusal, bölgesel ve uluslararası düzlemde en fazla tartışılan konu olmuştur. Özellikle Irak güvenlik güçlerinin IŞİD'le mücadelede yetersiz kalmasının ardından milis gruplar yeniden aktif hale gelmiştir. Hükümetin buna destek vermesi, Irak'taki en büyük Şii dini merci Ayetullah Ali El-Sistani'nin "IŞİD'e karşı cihat" fetvasıyla birleşince, Iraklı Şiilerin gönüllü savaşçılar olarak IŞİD'le mücadeleye katılmışlardır. İşte bu ortamda, IŞİD'i kendi topraklarından uzak tutmak için İran'ın IŞİD'e karşı Irak topraklarında verdiği mücadele, bu dönemin en dikkat çekici konusu haline gelmiştir. Bu noktada Ayetullah Ali El-Sistani'nin fetvası sonrasında kurulan ve milis gruplar ile gönüllü kişilerin de içerisinde yer aldığı ve İran'ın doğrudan etkisi altında bulunan "Haşdi Şaabi (Halk/Millet Yığınları-Gönüllü Birlikler)" oluşumu, IŞİD'le mücadelelenin ana konularından biri olmuştur.

İlk başta Irak güvenlik güçlerine destek vermek amacıyla ortaya çıkan Haşdi Şaabi, daha sonraki süreçte IŞİD'le mücadelenin ana aktörü ve yönlendiricisi konumuna yükselmiştir. Irak hükümetinin de destek verdiği bu oluşumu kurumsallaştırma çalışmaları devam ederken, süreç içerisinde milisleşmenin yaygınlaşması yeni sorunları beraberinde getirmiştir. Farklı gruplar arasındaki mücadele, bu grupların özellikle Sünni bölgelerdeki uygulamaları ve İran'ın Irak'ta doğrudan görevlendirdiği komutanlar sayesinde bu gruplar üzerinden etkinlik sağlamasıyla birlikte ortaya çıkan tartışmalar, IŞİD'le mücadele sürecinin temel konusu haline gelmiştir. Elinizdeki bu çalışma da Haşdi Şaabi oluşumuna ilişkin süreci ortaya koymakla birlikte, sahadan desteklenen bilgilerle Haşdi Şaabi'nin yapısı, Haşdi Şaabi içerisindeki milis gruplar ve bu milis gruplar hakkında detaylı bir profil sunmaktadır. Bununla birlikte raporda, Haşdi Şaabi oluşumuna ilişkin temel problemlerin yanı sıra, IŞİD sonrası süreçte Haşdi Şaabi oluşumunun ortaya çıkarabileceği sorunlara ilişkin de analiz ve değerlendirmeler sunulmaktadır. Bu çalışmanın ele aldığı konu ve kapsam itibarıyla alanındaki en geniş çalışmalardan biri olduğunu dikkatinize sunuyorum ve faydalı olmasını umuyorum.

Doç. Dr. Şaban Kardaş

ORSAM Başkanı

Hazırlayan: Bilgay Duman, *Ortadoğu Araştırmacısı*

İŞİD SONRASI IRAK'TA TARTIŞMALI YENİ AKTÖR: HAŞDİ ŞAABİ (HALK/ MİLLET YIĞINLARI)

GİRİŞ

2014 yılının Haziran ayında İŞİD'in (Irak Şam İslam Devleti) Musul'u ele geçirmesinin ardından başlayan süreç içerisinde bölgesel ve yerel düzeyde dengeler değişmeye başlamıştır. Yeni oluşan denge içerisinde siyasi düzen ve güvenlik denkleminin de yeniden şekillenmeye başladığı bir süreç karşımıza çıkmaktadır. İŞİD'in Irak hükümeti karşısında giderek alan kazanması ve ülkenin idaresinde hükümetin gücünü zayıflatması, ülkenin savunulması ve idaresinde boşluklar ortaya çıkarmıştır. Nitekim 30 Nisan 2014'te Irak'ta yapılan seçimlerin ardından Haziran ayının hemen başında İŞİD'in Musul'u ve daha sonrasında özellikle Anbar, Selahaddin, Kerkük'ün güneyi, Diyala ve Bağdat'ın çevresinde etkinlik ve kontrol sağlamasıyla birlikte Irak'taki siyasi süreç tıkanma noktasına gelmiştir. 2006 ve 2010 yıllarında iki kez Başbakanlık koltuğuna oturan Nuri El-Maliki, bu ortamda üçüncü dönem başbakanlık için uğraş vermiştir. Özellikle Maliki'nin ikinci dönemindeki siyasi, sosyal, askeri ve ekonomik uygulamalarının getirdiği olumsuzlukların İŞİD'in etkinliğine yol açtığına yönelik algılamının boyutu düşünüldüğünde, seçimlerden açık ara farkla en yakın rakibinden yaklaşık 60 milletvekili fazla çıkarmasına rağmen hükümet kurma yetkisi Maliki'ye verilmiştir.

Şii siyasi grupların bir araya gelerek oluşturduğu Irak Ulusal İttifakı içerisinde Ağustos ayında yapılan oylamada Haydar El-Abadi hükümet kurmakla görevlendirilmiştir. Haydar El-Abadi yaklaşık bir ay içerisinde hükümet kurma çalışmalarını tamamlayarak, 8 Eylül 2014'te 325 sandalyeli Irak Parlamentosunda 289 milletvekilinin katıldığı oylamayla güvenoyunu almıştır. Hükümet programına sadece 177 milletvekilinin olumlu oy vermesi dikkat çekmiş, Abadi hükümeti konusunda soru işaretleri olduğunu göstermiştir. Tartışmalı olan başta İçişleri ve Savunma Bakanlıkları olmak üzere bazı bakanlıklar daha sonra belirlenmiştir. Irak'ın en büyük problemi olan güvenlikle ilgili bakanlıklar açıkta bırakılarak, İŞİD terörüyle mücadele edilen dönemde güvenlik boşluğu en azından makamlar düzeyinde doldurulamamıştır. Hatırlanacağı üzere, bir önceki hükümette de 2012'den itibaren güvenlikle ilgili bakanlıklara atama yapılamamış ve eski Başbakan Nuri El-Maliki görevinin sonuna kadar bu bakanlıkları vekaleten yürütmüştür. Bu durum güvenlik kurumlarının tekelleşmesine ve Nuri El-Maliki'nin baskın kontrolüne yol açmıştır. Maliki'nin bu tavrı Şii partiler dahil bütün kesimlerden ciddi eleştiri almış, hatta bugün İŞİD'in Irak'taki etkinliğinin nedenlerinden biri olarak gösterilmiştir. Bağdat'ta devam eden hükümet kurma süreci içerisinde İŞİD, kontrol ettiği bölgelerdeki

varlığını sağlamlaştırmış, hatta hakimiyet alanını genişletmiştir.

Öte yandan, Haziran ayında IŞİD'in askeri operasyonları karşısında Irak ordusu ve güvenlik güçlerinin etkisiz kalması ve IŞİD'in ilerlemesini durduramaması ülkede büyük bir tehdit yaratırken, IŞİD'in başta Samarra olmak üzere Şiilerin kutsal mekanlarının bulunduğu coğrafyalara yönelmesinin ardından 12 Haziran 2014'te Irak'taki en büyük Şii dini merci Ayetullah Ali El- Sistani "cihad" çağrısı yaparak, bütün Şiileri ve Iraklıları IŞİD'e karşı mücadeleye çağırmıştır. Bu çağrıyla birlikte binlerce Iraklı Şii, Türkçe'ye "Millet Yığınları" olarak çevrilebilecek "Gönüllü Birlikler" olarak anılan "Haşdi Şaabi" oluşumunu meydana getirmiştir. Haşdi Şaabi yapısı içerisinde ABD'nin Irak işgali sonrası ülkede ortaya çıkan ve süreç içerisinde bir kısmı ortadan kalkan Şii milis oluşumlarının yanı sıra, hiçbir milis gruba dahil olmayan halktan pek çok kişi de IŞİD'e karşı savaşta yer alma gayesiyle bulunmaktadır. Atılan bu adımlar Irak'taki yerelleşme ve milisleşmenin önünü açarken, Irak'ta merkezi hükümetin kontrolünün gevşek bir yapıya evrilmesini de beraberinde getirmektedir. Son döneme bakıldığında, Irak'ta özellikle Şii milis güçlerin sayısı artarken, Irak hükümetinin 2007 yılında ABD'nin Irak'ta uyguladığı El-Kaide ile mücadele stratejisine benzer şekilde IŞİD'in hakim ya da etkin olduğu Sünni Arapların yaşadığı bölgelerde maddi ve askeri yardımlar karşılığında IŞİD'e karşı mücadelede Sünni Arap aşiretleri yanına çekme stratejisini ortaya koyduğu görülmektedir. Nitekim daha önce 2007 yılında ABD'nin El-Kaide ile mücadele stratejisi kapsamında kurulan ve daha sonra kontrolü Irak merkezi hükümetine bırakılan Sahva ya da Uyanış Konseyi olarak bilinen oluşumun içerisinde yer alan bazı Sünni aşiretler Haşdi Şaabi oluşumunun içerisinde yer alırken, bir kısmı da Al-Hashid Al-Vatani gibi kendileri için bir askeri oluşum kurma çabası içerisindeydi. Ayrıca az da olsa Hristiyan ve Yezidiler de Haşdi Şaabi bünyesinde IŞİD'le mücadele sürecine katılmaktadır.

Bununla birlikte Haşdi Şaabi içerisinde yer alan Sünni Arap aşiretlerin büyük kısmının Nuri El-Maliki'nin başkanlığı döneminde Maliki ile yakın ilişkileri olan aşiretler olduğu göze çarpmaktadır. Burada Sünni Araplar açısından bir zorunluluk ortaya çıktığı görülmektedir. Sünni Arapların pozisyonuna bakıldığında IŞİD ve Irak merkezi hükümetine bağlı güvenlik güçleri arasında tercih yapmak durumunda olduklarını söylemek mümkündür. Hem Irak hükümeti hem de IŞİD'le mücadele sürecini uluslararası açıdan yönlendiren koalisyonun Sünnilerin IŞİD'le mücadele sürecinde aktif rol almaları yönünde doğrudan Sünnilere yönelik bir politika oluşturamadıkları görülmektedir. Bu durum Sünnilere başka bir seçenek bırakmazken, Sünnileri Haşdi Şaabi içerisine girmeye ya da IŞİD'in altında ezilmeye mahkum bırakmaktadır. Bu noktada IŞİD'e karşı olan Sünni gruplar dahi Irak hükümetine karşı bir tavır almaktadır.

IŞİD'in Irak'taki ilerleyişi ve Haşdi Şaabi yapısıyla birlikte IŞİD'le mücadele bölgesel ve uluslararası bir nitelik kazanmıştır. Bu süreçte, Irak'ta İran'ın doğrudan müdahil pozisyona girmiş olmasının yanı sıra, Irak'ta hükümetin kurulmasının hemen ardından ABD'nin IŞİD'e karşı mücadele eden güçlere destek verilmesini öngören IŞİD'le mücadele stratejisini açıklaması etkili olmuştur. Neticede, içerisinde Türkiye'nin de yer aldığı 60'tan fazla ülkenin oluşturduğu koalisyon IŞİD'le mücadelede işbirliğine girmiştir.¹ Ancak özellikle başta İran Devrim Muhafızları Kudüs Ordusu Komutanı Kasım Süleymani olmak üzere İranlı komutan ve askerlerin Irak'ta IŞİD'e karşı operasyonlarda yer almış olması, Irak'taki hem siyasi süreci hem de İran'ın etkisini ve Haşdi Şaabi ve içerisindeki milis gruplarını tartışılır hale getirmiştir. Özellikle Haşdi Şaabi içerisindeki milis grupların giderek çoğalması, hakim oldukları bölgelerde sadece askeri değil, idari olarak da etkin konuma gelmeleri, Haşdi Şaabi içerisindeki bazı grupların zaman zaman girdikleri Sünni Arap bölgelerindeki uygulamaları ve İran'ın bu

grupların üzerindeki etkinliğinin boyutu Haşdi Şaabi oluşumunu tartışılır konuma getirmiştir.

Bu durum Irak merkezi hükümetini İŞİD sonrasında yeni bir strateji geliştirmeye zorlamıştır. Nitekim İŞİD'e karşı verilen mücadelede Haşdi Şaabilerin mevcut statüsü, pozisyonu ve geleceği konusunda tartışmalar devam etmektedir. Özellikle İran'ın maddi, sosyal, siyasal, askeri, lojistik ve operasyonel destek sağlayarak Haşdi Şaabiler üzerinde kontrol sağlaması, bu oluşumun uluslararası ve bölgesel meşruiyetine gölge düşürmektedir. Özellikle Sünni Arapların İran'ın etkisi nedeniyle Haşdi Şaabilere olumsuz yaklaştıkları bilinmektedir. Bir kısım Sünni Arap aşireti ve azınlık gruplardan bazılarının Haşdi Şaabi içerisinde yer almalarına rağmen, Şiiler dışındaki kesimlerin büyük oranda İran'ın Irak üzerindeki etkisini "işgal" olarak tanımladıklarını bile söylemek mümkündür. Ayrıca İran'ın Irak'a yardım etmesi nedeniyle açık olarak ve yüksek sesle dile getirilmese bile, milliyetçi Şii Arap-

ların da İran'ın pozisyonundan rahatsız oldukları ve İran'ın etkinliğinin sınırlandırılması gerektiği kanısında oldukları bilinmektedir. Hatta İran'ın kendi çıkarları için Irak'a yardım ettiği, İŞİD tehdidinin kendi sınırlarına gelmemesi için Irak topraklarında mücadele ettiği ve bu amaçla Iraklıları kullandığı yönündeki görüşler pek çok platformda dile getirilmektedir.

Tüm bu konular bir arada düşünüldüğünde, İŞİD sonrası yeni ve tartışmalı bir aktör olarak ortaya çıkan Haşdi Şaabi konusunun incelenmesinde fayda görülmektedir. Haşdi Şaabi içerisindeki gönüllü birliklerin yanı sıra faaliyetlerini durduran Şii milis grupların yeniden aktive olması, yeni milis grupların oluşması, Irak hükümeti ve Şiiler dışındaki grupların yaklaşımı, İran'ın etkinliği, ABD'nin İŞİD strateji ve Türkiye'nin pozisyonu gibi konular da dikkate alındığında, Haşdi Şaabilerin yapısı, pozisyonu ve Haşdi Şaabi oluşumuna ilişkin yapılacak gelecek projeksiyonları önemli olacaktır.

I. HAŞDİ ŞAABİ

Yukarıda da ifade edildiği gibi, özellikle Irak Ordusu'nun IŞİD'le mücadelede yetersiz ve etkisiz kalması sonrasında Ayetullah Ali El-Sistani'nin verdiği fetvayla IŞİD'e karşı yürütülen 'cihat' için yaklaşık 90 bin Şii'nin gönüllü olarak kendini kaydettirdiği söylenmektedir. Nitekim bu şekilde silahlanan gönüllü kişilerin de içerisinde yer aldığı Haşdi Şaabi olarak ifade edilen, Türkçe'ye "Millet/Halk Yığınları" olarak çevrilebilecek "Gönüllü Birlikler" olarak anılan milis güçlerin çatışma alanlarındaki etkisi belirgin bir biçimde hissedilmektedir. Nitekim Haşdi Şaabi olarak anılan bu birlikler, Irak güvenlik güçlerine takviye olarak kurulmuş olsa da, daha sonrasında IŞİD'le mücadele sürecinin ön plandaki yürütücüsü gibi algılanmış ve sahadaki kontrolü ele almışlardır. İran'ın da komuta kademesinde destek verdiği, lojistik ve silah desteği sağladığı bu yapı içerisinde halktan gönüllü olarak katılan ve hiçbir gruba bağlı olmadan savaşanlar bir kenara bırakıldığında Haşdi Şaabi yapısının büyük bölümünü Şii milis gruplar oluşturmaktadır. Öncü kuvvet olarak IŞİD'le savaşan ve bölgede kontrolü sağlayan milis güçlerin, kontrol ettikleri bölgeleri zaman içerisinde Irak güvenlik güçlerine devrettikleri ya da devredecekleri iddia edilmektedir. Bununla birlikte hükümetin desteğiyle pek çok bölgede milis güçler bölgenin güvenlik ve idari açıdan yöneticisi konumuna gelmişlerdir.

Haşdi Şaabilerin misyonu;

- Terör örgütü IŞİD'le mücadele edilerek Irak topraklarından çıkarılması,
- Ülkenin korunması,

- Camiler de dahil olmak üzere tüm kutsal mekanların korunması,
- Iraklıların özgürlüğe kavuşması,
- Savaşmaya gücü olmayan Iraklılara yardım edilmesi

olarak açıklanmaktadır.²

Haşdi Şaabi oluşumunu, mevcut durum itibarıyla, Irak Başbakanlığı'na bağlı Ulusal Güvenlik Müsteşarlığı çatısı altında kurumsallaştırma çalışmaları yapılmaktadır. Bu anlamda, Haşdi Şaabiler adına yetkili kurum Falah El-Fayyad başkanlığındaki Ulusal Güvenlik Müsteşarlığıdır. Haşdi Şaabi oluşumunun idari açıdan yöneticisi Falah El-Feyyad olarak görünmekle birlikte, sahadaki liderliğini Ebu Mehdi El-Mühendis adıyla tanınan Cemal Cafer İbrahim'in yaptığı bilinmektedir. Ebu Mehdi El-Mühendis, Irak Ulusal Güvenlik Müsteşarlığı adına Haşdi Şaabi oluşumunun operasyonlarını yönetmektedir. Ebu Mehdi El-Mühendis 2010'da Irak'ta yapılan parlamento seçimlerinde Dava Partisi'nden Cemal Cafer İbrahim adıyla milletvekili seçilmiştir. Aynı zamanda İran'da ikamet eden Ebu Mehdi El-Mühendis'in Irak ile İran arasındaki bağlantı noktası olduğu ve İran'ın dini lideri Ali Hameney'in ofisinde de görevli olduğu iddia edilmektedir.³

Öte yandan Haşdi Şaabi üzerindeki İran'ın rolü de tartışılmaktadır. IŞİD'e karşı Irak hükümetinin operasyonlarının başlamasının ardından İran Devrim Muhafızları Kudüs Ordusu Komutanı Kasım Süleymani de operasyonlarda doğrudan yer almaktadır. Sosyal medya ve internet sitelerinde Kasım Süleymani'nin Irak'taki operasyonlarda fotoğraflarını görmek mümkündür. Hatta IŞİD'e karşı yapılan pek çok operasyonu Haşdi Şaabi adına Ebu Mehdi El-

Mühendis'le birlikte Kasım Süleymani'nin yürüttüğü söylenmektedir. Bunun yanı sıra İranlı pek çok komutanın da operasyonlarda görev aldığı, eğitim ve operasyonel planlama desteği verdiği bilinmektedir. Zira Haşdi Şaabilerin Irak'taki eğitimi özellikle İranlı komutanlar tarafından verilmektedir. İran'ın "askeri danışman" olarak nitelendirdiği kişiler, Irak'ta İŞİD'e karşı yürütülen operasyonlarda doğrudan yer almaktadır. Nitekim Tikrit operasyonunun komutanlığını yapan Bedir Örgütü Lideri Hadi El-Amiri, yaklaşık 100 "İranlı danışmanın" Tikrit operasyonuna destek verdiğini açıklamıştır.⁴ İŞİD'e karşı başlatılan operasyonlar boyunca İranlı pek çok komutanın bu operasyonlar kapsamında görev yaptığı bilinmektedir. Zira Mehdi Nevruci, Sadık Yari Gülderre, Ali Rıza Meşceri, Hamid Takavi gibi İranlı komutanların Irak'ta İŞİD'le yaşanan çatışmalarda öldüğü pek çok kaynakta yer almıştır. İranlı komutanların genellikle eğitim ve operasyonel planlama konusunda Haşdi Şaabilere destek verdiği ve çatışmanın yönlendirilmesi konusunda Haşdi Şaabi ve milis gruplara danışmanlık yaptığı bilinmektedir.

Haşdi Şaabilerin eğitimi Irak'ın pek çok bölgesinde devam etmektedir. Özellikle Kerbela ve Necef'te Haşdi Şaabiler için iki büyük eğitim merkezi kurulmuştur. Bununla birlikte Kerkük başta olmak üzere diğer vilayetlerde de eğitim kampları olduğu bilinmektedir.

Haşdi Şaabiler içerisinde İŞİD'e karşı savaştan bir kısım milis grubu üyesinin İŞİD sonrası süreçte Irak İçişleri Bakanlığı ya da Savunma Bakanlığı bünyesinde asker ve polis olarak görevlendirileceği söylenmektedir. Ancak bu konuya ilişkin şimdilik yasal bir çalışma bulunmamaktadır. Bununla birlikte Haşdi Şaabi içerisinde yer alan kişilerin ilerleyen süreçte her vilayetin kendi halkından oluşacak ve vilayetlerin korunmasından sorumlu olacak Ulusal Muhafız Gücü'ne entegre edilmesi de planlanmaktadır. "Haras Vatani" olarak ifade edilen Ulusal Muhafız Gücü'ne

ilişkin olarak hazırlanan taslak yasa, Irak Parlamentosu'na sunulmuştur.⁵

Öte yandan Irak Bakanlar Kurulu tarafından alınan bir kararla Haşdi Şaabi bünyesinde savaştan kişilere maaş bağlanmıştır. Bu maaşın Haşdi Şaabi içerisinde savaştan herkese verilmediği, sadece ön cephede savaştan ve işsiz kişilere verildiği bilinmektedir. Zira Haşdi Şaabi içerisinde yer alan kişiler arasında devlet memuru ya da gelir sahibi kişilerin olduğu, İŞİD'in yenilmesinin ardından bu kişilerin tekrar eski hayatlarına döneceği söylenmektedir. Haşdi Şaabi içerisinde savaştan işsiz kişilere de yeni bir gelir kaynağı yaratıldığı görülmektedir. Ancak Haşdi Şaabi içerisinde kaç kişinin yer aldığına ilişkin net bir rakama ulaşılabilmiş değildir. 50 ila 90 bin arasında değişen rakamlar ifade edilmekle birlikte kaç kişiye maaş verildiği konusunda da kesin bir bilgi mevcut değildir. Haşdi Şaabi içerisindeki kişilerin yaklaşık yüzde 65-75'inin Irak hükümetinde maaş aldığı ifade edilmektedir. Haşdi Şaabi bünyesinde genel olarak 875 bin Irak dinarı (yaklaşık 680 dolar) aylık maaş verilmekle birlikte, 125 bin dinarının yemek parası olarak kesildiği ve net olarak 750 bin dinar (580 dolar) maaş verildiği söylenmektedir.

Haşdi Şaabi içerisinde yer alan grupların sayı ve büyüklüklerine ilişkin de farklı rakamlar ifade edilmektedir. Bu konuya ilişkin oldukça spekülasyon ve geniş aralıkta rakamlar verilmektedir. Bu nedenle silahlı grupların ve sahip oldukları savaşçıların tam sayısını bilmek mümkün değildir. Ayrıca farklı gruplar farklı bölgelerde etkinlik göstermektedir. Bu nedenle gruplar arasındaki etkinlik ve sayı orantısı farklılık göstermektedir. Temel olarak, Haşdi Şaabi içerisinde daha sonraki bölümde detaylı olarak ele alınacak ana etkin grupların dışında bölgesel temelde kurulmuş, yerel küçük milis oluşumlar da bulunmaktadır. Bu grupların hemen hemen hepsi Haziran 2014'teki İŞİD operasyonlarının Ayetullah Ali Sistani'nin cihat çağrısı sonrasında oluşturulmuştur.

Haşdi Şaabi içerisinde yer alan milis gruplar arasındaki en etkin ve hemen her bölgede yer alan gruplar olarak Bedir Örgütü, Ketaib Hizbullah, Asaib Ehlül Hak, Ketaib İmam Ali ve Ketaib Seyid Şuheda grupları ön plana çıkmaktadır. Sayısal büyüklük olarak en büyük iki grubun Ketaib Hizbullah ve Bedir Örgütü olduğu söylenmekle birlikte, bu iki gruba nazaran daha az sayıda olan Asaib Ehlül Hak'ın etkinlik ve savaş yeteneği açısından daha etkili olduğu bilinmektedir. Diğer taraftan daha önce ifade edilen dört ana grubun haricinde Saray El-Selam, Ketaib İmam Ali ve Ketaib Seyid Şuheda'nın da sayıca diğer gruplara nazaran daha fazla oldukları bilinmektedir.

Bunun dışında sadece Haşdi Şaabi olarak anılan ve hiçbir milis gruba bağlı olmayan birlikler de oluşturulmuştur. Kerkük çevresindeki 6 birlikten oluşan Haşdi Şaabi örgütlenmesinde, 3750 savaşçının olduğu bilinmektedir. Bu birliklerin neredeyse tamamı Kerkük çevresindeki Şii Türkmenlerin yaşadığı Tazehurmatu, Dakuk, Tuzhurmatu, Beşir, Amirli gibi ilçe ve köylerde yaşayan halktan oluşmaktadır ve liderlerinin tamamı Türkmen'dir.

Ayrıca IŞİD'e karşı savaşmak için bazı Sünni Arap aşiretlerinin de Haşdi Şaabi oluşumu içerisinde yer aldığı bilinmektedir. Bu aşiretlerin büyük kısmı 2007'de ABD'nin öncülüğünde El-Kaide ile savaşmak amacıyla kurulan Sahva (Uyanış Konseyleri)

içerisinde yer almıştır. Aşiretlerden katılan savaşçıların toplam sayılarının 4000 ila 7000 arasında değiştiği tahmin edilmektedir. Haşdi Şaabilere destek veren aşiretler ilk kez Tikrit operasyonuna katılmıştır. 25-30 bin kişi ile yapılan Tikrit operasyonunda yaklaşık 3000 Sünni savaşçının da Haşdi Şaabi içerisinde yer aldığı ve özellikle Elbu Acil ve El-Alem bölgelerinin kurularılmasında Sünni aşiretlerin büyük rolü olduğu ve öncü kuvvet olarak bu bölgelere girdikleri söylenmektedir. Tikrit'ten, El-Cuburi, Hamdani, Liheyb, Kuveys, İsravi, Habeş, El-Ubeydi, Şammar ve El-Hazrec, Diyala'dan El-Ubeydi ve El-Izzi, Anbar'dan El-Cureyfe, Albu Namar, Albu Mahed, Albu Suheyb, Abu Rişa, Albu Diyab, Albu Farac, Albu İteybe, Albu Assaf ve Albu Fehed aşiretleri Haşdi Şaabi'ye destek veren bazı Sünni Arap aşiretleridir. Öte yandan burada ismi geçmeyen bir kısım küçük aşiretlerin de Haşdi Şaabi yapısına destek verdiği söylenebilir. Bu aşiretlerin büyük kısmının Nuri El-Maliki'nin başbakanlığı döneminde Irak hükümeti ve Maliki ile yakın ilişkilere sahip aşiretler olduğu görülmektedir. Bu aşiretlerin Sünnilerin tamamı adına hareket etme ve temsil sağlama yeterliliğine sahip olduğu şüphelidir. Ayrıca Sünnilerdeki liderlik problemi de Sünnilerin bütüncül olarak hareket etmesinin önüne geçmektedir. Bu nedenle Haşdi Şaabilerin Sünniler açısından meşruluk kazanması ve Sünnilerin tamamının olmasa bile büyük kısmının ikna edilebilmesi bile zor görünmektedir.

II. HAŞDİ ŞAABİ İÇERİSİNDEKİ Şİİ MİLİS GRUPLARI⁶

Haşdi Şaabi yapısı içerisinde isimleri bilinen 43 grup vardır. Ancak bunların haricinde yerel olan grupların da olabileceğini ifade etmek yerinde olacaktır. Haşdi Şaabi içerisinde dört temel milis grubu ön plana çıkmakla birlikte diğer pek çok milis grubunun bu gruplara bağlılıkları söz konusudur. Bu gruplar içerisinde yer alan milislerin sayılarına ilişkin net rakam vermek mümkün değildir. Bu dört grup içerisindeki milis sayılarının 10 bin ile 25 bin arasında değiştiği söylenmektedir. Bunlar,

- Bedir Örgütü,
- Ketaib Hizbullah,
- Asaib Ehlül Hak,
- Saray El-Selam'dır.

Bu gruplar arasında en fazla Bedir Örgütü ve Ketaib Hizbullah'ın milis gücü olduğu söylenmektedir.

Bu gruplar, Ayetullah Ali El-Sistani'nin fetvası öncesinde de Irak'ta var olan ve 2003 sonrası Irak'ta etkinlik kurmakla birlikte bir kısmı faaliyetlerini durduran ya da siyasi alana taşıyan bir kısmı da bu grupların faaliyetlerini durdurmasının ardından kurulan milis gruplardır. Ayrıca Suriye'deki Şiiler için kutsal sayılan yerleri korumak amacıyla kurulduğu söylenen ve Beşşar Esad rejimine destek veren bir kısım Iraklı Şii milis grubu da Haşdi Şaabi yapısı içerisinde yer almaktadır. Bunlar dışında, Ayetullah Ali Sistani'nin fetvası sonrasında kurulan yeni milis gruplar ortaya çıkmıştır. Ancak sadece birkaç grup Irak'ın hemen her bölgesinde aktif pozisyonundadır. Bunlar aşağıdaki şekilde belirtmek mümkündür:

- Bedir Örgütü,
- Ketaib Hizbullah,

- Asaib Ehlül Hak,
- Ketaib Seyid Şuheda ve
- Ketaib İmam Ali.

Ketaib Seyid Şuheda ve Ketaib İmam Ali gruplarının milis gücü sayısının diğer gruplara göre daha az olsa da etkinlik açısından hemen her çatışma bölgesinde yer aldıkları bilinmektedir. Diğer gruplar ise belirli alanlarda faaliyet göstermekte ve etkinlik kurmaktadır. Vilayet olarak hakimiyetleri de farklılık göstermektedir. Örneğin Bedir Örgütü Şii milis grupları arasında en yaygın oluşum olarak ifade edilmekte, ancak etkinlik alanı daha çok Bağdat'ın kuzeyindeki vilayetler olarak belirtilmektedir. Kerbela ve Necef'te Asaib Ehlül Hak ve Saray El-Selam'ın diğer gruplara göre daha güçlü olduğu bilinmektedir. Basra'da daha çok Asaib Ehlül Hak ve Hizbullah'ın etkin olduğu söylenmekle birlikte, Musenna'nın da Asaib Ehlül Hak'ın güçlü olduğu yerler arasında olduğu görülmektedir.

Ayetullah Ali Sistani'nin fetvası öncesinde Irak'ta var olan yukarıda sözü edilen dört grup da Irak'ta İslami Direniş çatısı altına girmiş ve Haşdi Şaabi ismiyle kurumsal bir kimlik altında toplanmaya çalışmıştır. Haşdi Şaabi yapısını hiçbir grup tek başına kontrol edememekle birlikte, genellikle operasyonlar ortak olarak yürütülmektedir. Haşdi Şaabi içerisinde kurumsal bir yapı oluşturulmaya çalışılsa da çatışma alanında her milis grubun kendi bayrağıyla hareket ettiği görülmektedir. Milis grupların üyeleri çatısı altında bulundukları milis grubunun lideri ya da komutanının talimatına uymaktadır. Bu nedenle zaman zaman savaş alanında koordinasyon eksikliklerinin ortaya çıktığı bilinmektedir. Haşdi Şaabi içerisinde yer alan gruplar bugüne kadar başta Samarra

olmak üzere, Bağdat'ın güneyindeki Curf El-Sakhr, Selahaddin'e bağlı Tuzhurmatu ilçesinin çevre köyleri ve Amirli Nahiyesi, Beled, Anbar'a bağlı Bağdadi bölgesi, Kerkük çevresi (Tazehurmatu, Dakuk) ile son olarak Tikrit'te operasyonlar yürüterek bu bölgeleri kontrol altına almıştır. Haşdi Şaabi yapısı içerisinde yer alan bütün Şii milis grupların bu operasyonlarda yer aldığını söylemek mümkün değildir. Daha önce de ifade edildiği gibi pek çok grup yerel örgütlenmeler halinde kurulmuştur.

İŞİD'e karşı mücadelenin yerelleşmesi ve çok sayıda grubun ortaya çıkmasının bir strateji olduğu düşünülmektedir. Burada ki ana amaç, sorumluluğun paylaşılması ve hareket esnekliğinin sağlanması olarak ortaya çıkmaktadır. Haşdi Şaabi oluşumu içerisine Sünni Araplar, Hristiyanlar, Yezidiler ve hatta Feyli (Şii) Kürt grupların dahil edilerek, bir "Şii ordusu" gibi görüntü vermesinden kaçınılmaya çalışılmaktadır. Bununla birlikte dışarıdan bir işgalci güç gibi algılanmasının önüne geçmek için genellikle her oluşumun içerisinde hakim olduğu bölgenin insanlarına yer verildiği söylenmektedir. Ancak Şiiler dışında özellikle Sünniler ve Kürtlerin Haşdi Şaabi oluşumunu "Haşdi Şii" olarak adlandırdıkları ve çok sayıdaki oluşumun Haşdi Şaabi bünyesinde yer almasını çeteleşme ve bir işgal girişimi olarak nitelendirdikleri görülmektedir. Nitekim Haşdi Şaabi içerisindeki bir takım milis yapıların özellikle Sünni halk üzerinde baskı yarattığı ve halka zarar verdiği söylenmektedir. Haşdi Şaabi içerisinde yer almasalar bile bazı grupların Haşdi Şaabi adını kullanarak halk üzerinde gayri insani eylemlere giriştiği de dile getirilmektedir. Nitekim Ayetullah Ali Sistani bu duruma ilişkin bir fetva çıkararak hiç kimsenin masum halka zarar vermesinin kabul edilmeyeceğini bildirmiş, ayrıca sivillerin öldürülmemesi, hırsızlık ve soygunculuk yapılmaması, çocuklar, yaşlılar ve kadınlara dikkat edilmesi ve gıda, ilaç, giyecek gibi acil ihtiyaç malzemelerinin paylaşılması konusunda telkinde bulunmuştur.⁷

Öte yandan yerel halktaki milislere yönelik olumsuz algının kırılması ve tepkileri engellemek için farklı oluşumların tek bir çatı altında toplanılmasına çalışılmaktadır. Böylece milis güçler legalize edilerek kurumsal bir yapı görüntüsü verilmeye çalışılmaktadır. Ancak Haşdi Şaabi içerisinde yer alan her grubun kendi bayrağı ile savaşması ve kendisini grup kimliğiyle tanıtmayı, kurumsal bütünlüğün önüne geçmektedir.

Burada Haşdi Şaabi içerisinde ön plana çıkan gruplar hakkında bilgi vermek yerinde olacaktır.

1. Bedir (Tugayları) Örgütü:

1982'de İran'da Abdulaziz El-He-kim tarafından kurulan Irak İslam Yüksek Konseyi (İİYK) bünyesinde

askeri ve istihbarat birimi olarak kurulmuş, hem Irak-İran savaşında hem de daha sonraki dönemde Saddam Hüseyin rejimine karşı silahlı mücadele yürütmüştür. Oluşumunda İran Devrim Muhafızları'nın büyük etkisi olduğu bilinmektedir. 2008 yılına kadar İİYK'nin askeri kolu olarak faaliyet gösteren Bedir Tugayları İİYK'nın Bedir Tugayları'nın faaliyetlerini askıya aldığı duyurmasıyla, İİYK'den ayrılarak Bedir Örgütü adıyla partileşerek siyasi sürece girmiş ve Irak'ta 2010 ve 2014 seçimlerinde yer almıştır. Bedir Örgütü her ne kadar kendini bir siyasi oluşum olarak gösterse de silahlı birliklerini hiçbir dönemde feshetmediği bilinmektedir. Bedir Örgütü, Irak'ta faaliyetlerini durdurmuş ve daha sonra farklı gruplara bölünen Mehdi Ordusu'yla birlikte en eski Şii milis gücüdür. Sayıları tam olarak bilinmemekle birlikte mevcut durum itibarıyla en büyük milis grup olduğu söylenmektedir. Bedir Örgütü'ne bağlı milislerin sayısına ilişkin farklı rakamlar verilse de Bedir

Örgütü'nün 20 bin civarında silahlı üyesi olduğu genel olarak kabul görmektedir. Bedir Örgütü'nün merkezi Bağdat'ta bulunmakla birlikte diğer pek çok vilayette de büroları vardır. Bedir Örgütü'nün liderliğini Hadi El-Amiri yapmaktadır. Hadi El-Amiri'nin, Kasım Süleymani ve Ebu Mehdi El-Mühendis'le birlikte Haşdi Şaabilerin operasyonlarını yürüttüğü bilinmektedir. Hadi El-Amiri, 2014'te Haydar El-Abadi tarafından İçişleri Bakanı aday olarak gösterilse de pek çok kesim tarafından kabul görmemiş ve bakan olamamıştır. Ancak Bedir Örgütü içerisinde Muhammed Gabban, İçişleri Bakanlığı görevine getirilmiştir. İŞİD sonrası süreçte Hadi El-Amiri, adı en sık duyulan isimlerden biri olmuştur. Özellikle Bağdat ve Bağdat'ın kuzeyinden Musul'a kadar Bedir Örgütü'nün ağırlığı bilinmektedir. Irak'taki en yaygın Şii milis grubunun Bedir Örgütü olduğu bilinmektedir. Irak'ın kuzeyinde Kerkük ve çevresiyle birlikte, Tuzhurmatu, Amirli, Selahaddin ve Diyala bölgelerinde oldukça etkilidir. Ayrıca Bedir Örgütü bünyesinde sadece Bağdat'ta bulunan Bedir örgütü siyasi büro başkanı Milletvekili Muhammet Naci Muhammet tarafından yönetilen Musa El-Kazım Alayı bulunmaktadır. Musa El-Kazım Alayının görevi Kazimiye Türbesinin korunması olarak bilinmektedir. Öte yandan Bedir Örgütü'nün özellikle Kerkük ve çevresindeki yapılanmasında Türkmenler önemli derece rol almaktadır. Örneğin Bedir Örgütü'nün Kuzey Sorumlusu Muhammed Mehdi Beyati'nin İnsan Hakları Bakanı olmasıyla birlikte, Yılmaz Şahbaz Bedir Örgütü'nün kuzey sorumlusu olmuştur. Yılmaz Şahbaz aynı zamanda Türkmen Vefa Hareketi'nin başkan yardımcısıdır. Bedir Örgütü'nün Al-Ghadeer adlı bir televizyon kanalı da bulunmaktadır.

2. Ketaib Hizbullah: Ketaib

Hizbullah'ın, Irak Hizbullahı'nın silahlı kanadı olduğu bilinmektedir. Ketaib Hizbullah, Lübnan'daki Hizbullah tarafından kurulmuştur. Ketaib Hizbullah'ın, Ketaib Seyid Şuheda, Ketaib İmam Ali ve Nucebba isimli gruplarla yakın ilişkisi olduğu bilinmektedir. Ketaib Hizbullah'ın genel komutanı bilinmemekle birlikte Irak Hizbullahı Genel Sekreterliği'ni Vasık Battat yapmaktadır. Vasık Battat'ın 2014 yılının Aralık ayının sonunda Irak'ın doğusunda Uzeym yolunda sahte bir kontrol noktasında öldürüldüğü söylene de, bu haber daha sonrasında yalanlanmıştır. Vasık El-Battat 2013 yılının Şubat ayında "Muhtar Ordusu" isimli bir milis grubu kurduğunu açıklamış, bunun üzerine dönemin Irak Başbakanı Nuri El-Maliki tarafından hakkında tutuklama kararı çıkartılmıştır. İran'ın dini lider Ali Hamaney'e bağlılık yemini eden Vasık El-Battat'ın Sünnilere karşı radikal bir tutum benimsediği bilinmektedir.⁸ Özellikle Suudi Arabistan'ı tehdit eden açıklamalarıyla ün kazanmıştır. Vasık El-Battat, Kasım 2013'te Suudi Arabistan'ın kuzeyine yapılan havan saldırılarını Muhtar Ordusu adına üstlenmiştir. İŞİD sonrası dönemde de Ketaib Hizbullah olarak ortaya çıkmıştır. Ketaib Hizbullah'ın operasyonlar komutanının Casim Cezayiri olduğu bilinmektedir. Ketaib Hizbullah içerisinde çok sayıda Türkmen'in de yer aldığı bilinmektedir. Özellikle Ketaib Hizbullah'ın Irak'ın kuzeyinde ve Kerkük çevresindeki oluşumunda Türkmenler de yer almaktadır. Ketaib Hizbullah, "<http://www.ketaibhizbollah.com/>" adlı internet adresini kullanmaktadır.

3. **Asaib Ehlül Hak:** Geçmişî Mukteda El-Sadr önderliğindeki Mehdi Ordusu'na dayanmaktadır. Mehdi Ordusu'nun 2008'de faaliyetlerini durdurmasının

nın ardından bu karara karşı çıkan grup tarafından organize edilmiştir. Grubun liderliğini Kays El-Hazali yapmaktadır. Kays El-Hazali, Muhammed Sadık El-Sadr'ın öğrencisidir. Bu nedenle Lübnan Hizbullahı ile iyi ilişkileri vardır (Hasan Nasrallah da Muhammed Sadık El-Sadr'ın öğrencisidir). Kays El-Hazali, Mehdi Ordusu'nun hükümet ile anlaşmasına karşı çıkarak, Mehdi Ordusu'ndan ayrılmış ve Asaib Ehlül Hak grubunu oluşturmuştur. Kays El-Hazali'nin yanı sıra Mehdi Ordusu'nun önemli isimlerinden Muhammed El-Tabatabai, Ekrem El-Kaabi, Laith El-Hazali ve Abdulhadi El-Darraci de Mehdi Ordusu'ndan ayrılarak Kays El-Hazali ile hareket etmiştir. Kays El-Hazali'nin önderliğindeki bu grubun Mehdi Ordusu içerisinde de şahin kanadı temsil ettiği ve Mukteda El-Sadr ile Mehdi Ordusu'nun sistematığı ve yöntemleri konusunda anlaşamadığı bilinmektedir. Nitekim 2008 sonrasında da Asaib Ehlül Hak eylemlerine devam etmiştir. IŞİD'in Haziran 2014 operasyonlarından sonra da IŞİD'le mücadelede etkili bir grup olmuştur. Ancak Asaib Ehlül Hak grubu, diğer gruplara göre daha radikal yöntemleri savunmakta ve şiddetli eylemler yapmaktadır. Bağdat ve çevresinin yanı sıra Diyala, Tuzhurmatu çevresi ve Irak'ın güneyinde Şiilerin yaşadığı dokuz vilayette de etkili olduğu söylenmektedir. Asaib Ehlül Hak grubunun Irak milliyetçiliğini savunduğu söylenmektedir. Asaib Ehlül Hak, özellikle Şiiler için kutsal sayılan mekanların korunması konusunda önemli görevler üstlenmektedir. Asaib Ehlül Hak grubunun,

Basra, Necef, Kerbela ve Musenna'da en etkili grup olduğu bilinmektedir. Asaib Ehlül Hak grubuna ait "Al-Ahad" isimli bir televizyon kanalı, Nilesat üzerinden uydu yayını yapmaktadır. Asaib Ehlül Hak grubu "http://www.ahlualhaq.com/" adresi üzerinden sanal medyada yer almaktadır.

4. **Saray El-Selam (Barış Tugayları):**

Saray El-Selam, Mehdi Ordusu'nun yeniden biçimlendirilmiş halidir. Ayetullah Ali El-Sistani'nin IŞİD'e karşı cihat

çağrısı yapmasının ardından Mukteda El-Sadr'ın önderliğinde Irak'ta dini mabetlerin ve Şii ibadet yerlerinin korunması amacıyla kurulmuştur. Saray El-Selam'ın liderliğini Mukteda El-Sadr yapmakla birlikte askeri birimin başında Seyid El-Riyad'ın bulunduğu söylenmektedir. Özellikle Bağdat'ın çevresinde ve Sammara, Necef, Kerbela gibi Şiiler için kutsal sayılan dini mekanların korunmasında önemli görevler üstlenmiştir. Örneğin Amirli savaşında Amirli'deki İmam Hasan Makamı'nı da Saray El-Selam korumuştur. Bununla birlikte belki de Bağdat'ın kaderini değiştiren IŞİD'le Curf El-Sahar (Babil'deki Sünni yerleşim bölgesi) savaşındaki başarısı ile konuşulmaktadır. Ancak Saray El-Selam istikrarsız bir çizgi izlemekte ve bu nedenle tepki toplamaktadır. Mukteda El-Sadr yaptığı açıklamalarla zaman zaman Saray El-Selam grubunun faaliyetlerini durdurduğunu açıklamaktadır. Ancak Saray El-Selam etkinliğine devam etmektedir.

5. **Horasan Tugayları (Ordusu):** "Ho-

rasani" olarak da bilinen Horasan Tugaylarının İranlı bir komutan olan Hac Hamid (Ebu Meryem) Takavi tarafından

kurulduğu bilinmektedir. Liderinin Ali Yasiri olduğu bilinmektedir. Ancak en tanınan ve operasyonları yönlendiren ismi Hamid Cezayiri'dir. Aynı zamanda Operasyon Kuvvetleri Komutanı Hac Abu Hasan İbrahimi de Horasan Tugayları içerisinde tanınan bir isimdir. Horasan Tugaylarını yönlendiren İranlı Komutanın ise İran asıllı İkbāl Pur olduğu söylenmektedir. Horasan Tugayları, İran'ın "Truva atı" olarak da ifade edilmektedir. İran, Irak'ta ana aktör olarak Horasan Tugayları'nı kullandığı ve başta eğitim ve lojistik destek olmak üzere Horasan Tugayları üzerinden hareket ettiği söylenmektedir. Horasan Tugayları'nı merkezi Süleymaniye'ye bağlı Kadir Kerem'dedir. Kadir Kerem, Süleymaniye ve Tuzhurmatu arasında olması nedeniyle lojistik destek üssü olarak kullanılmaktadır. İran'ın Kadir Kerem yolunu kullanarak Haşdi Şaabilere yardım ettiği ve buradan destek sağladığı bilinmektedir. İran'ın dini lideri Ali Hameney'e bağlılık bildiren bir gruptur. Horasan Tugayları "http://www.alkhorasani.org/" adlı internet sitesinden yayın yapmaktadır.

6. **Ketaib Seyid Şuheda:** Ketaib Seyid Şuheda'nın Basra'da Bedir Örgütü ve Ketaib Hizbullah tarafından 2013'te Suriye'de savaşmak için kurulduğu bilinmektedir. İŞİD

olayları sonrasında Irak'ta ayrı bir grup olarak hareket etmeye başlamıştır. Ketaib Seyid Şuheda'nın liderliğini Hacı Ebu Ala yapmaktadır. Yardımcılığını ise Ahmed El-Musevi'nin yaptığı bilinmektedir. Ayrıca Nuri El-Maliki önderliğindeki Kanun Devleti Koalisyonu içerisinde yer alan "Direniş Vefa Partisi"nden Irak Parlamentosu Milletvekili Faleh El-Kazali'nin de Ketaib Seyid Şuheda bünyesinde Amirli'de savaştığı söylenmektedir. Zira daha sonra Faleh El-Kazali, Ketaib Seyid Şuheda'nın resmi sözcüsü

olarak açıklanmıştır. Ketaib Seyid Şuheda sayıca nispeten az olmasına rağmen bütün çatışma alanlarında etkinlik göstermektedir. Ketaib Seyid Şuheda'nın Ketaib Hizbullah ile güçlü ilişkileri olduğu bilinmektedir. İran'ın dini lider Ali Hameney'i önder olarak kabul etmektedir. Ketaib Seyid Şuheda, Ruhullah Musavi Humeyni, Ali Hamaney, Muhammed Bakr El-Sadr, İsrail'e karşı Lübnanlı direniş önderlerinden olan ve 1984'te İsrail tarafından öldürülen Ragıp Harb, Lübnan Hizbullahı'nın silahlı kanadının kurucusu ve İsrail tarafından 1992 yılında öldürülen Abbas El-Musevi ve Hac İmad Mugniye'yi lider olarak kabul ettiğini açıklamaktadır. Arin El-Usud (Aslan Yuvası) Dergisi'ni çıkartmaktadır. Ayrıca <http://www.saidshuhada.com/> adresi üzerinden internet yayını yapmaktadır.

7. **Ketaib İmam Ali:** Ketaib İmam

Ali'nin lideri Hac Şibil El-Zaidi'dir. Hac Şibil'in özellikle Ebu Mehdi El-Mühendis ve Kasım Süleymani ile iyi ilişkileri olduğu bilinmekle birlikte, Ketaib Hizbullah'la güçlü bağlantıları vardır. Ketaib İmam Ali özellikle Tuzhurmatu ve çevresinde ana aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bütün çatışma alanlarında yer alan bir gruptur. Ketaib İmam Ali, <http://www.kt-im-ali.com/> adlı internet sitesi üzerinden yayın yapmaktadır.

8. **Hareket El-Nucebba:** Nucebba

grubunun lideri ise Şeyh Ekrem El-Kaibi'dir. Ekrem El-Kaibi, 2007'ye kadar Mehdi Ordusu'nun önemli komutanları arasında sayılmaktadır. Mehdi Ordusu'nun 2008'de faaliyetlerini durdurmasından sonra Asaib Ehlul Hak içerisine giren Kaibi, daha sonra Irak Hizbullahı'nın bünyesine katılma

da onlardan ayrı olarak hareket etmektedir. Bağdat'ın çevresindeki birkaç bölgeyle birlikte Babil ve Samarra etkin olduğu yerler arasındadır. Bu grup <http://www.alnujaba.org/> adlı internet sitesi üzerinden faaliyetlerini duyurmaktadır.

9. Ebu Fadıl Abbas Tugayı: Ebu Fa

dıl Abbas Tugayı'nın merkezi Hz. Abbas'ın türbesinin bulunduğu yer olan Kerbelâ'dadır. Bu nedenle İmam Abbas Tugayı olarak da bilinmek-

tedir. Askeri sorumlusu olarak Şeyh Meytem El-Zeydi gösterilmektedir. Hz. Abbas Türbesi'nin sorumluları tarafından kurulduğu ifade edilmektedir. Suriye'de Beşşar Esad rejimine destek veren Ebu Fadıl Abbas Tugayı ile yakınlığı bulunmakla birlikte, iki güç de bağımsız hareket etmektedir. Özellikle Bağdat ve çevresi ile Selahaddin (Tuzhurmatu ve Amirli) bölgelerinde etkilidir. Amirli'deki idari sorumluluğu Abu Fadıl Abbas üstlenmiştir.

Bunların dışında yukarıdaki gruplara nazaran daha küçük ve yerel örgütler de bulunmaktadır. Bu örgütleri aşağıdaki gibi belirtmek mümkündür.

10. Irak Hizbullah Mücahitleri: Ketaib

Hizbullah'tan farklı olarak Abna' al-Iraq al-Ghayyara adlı siyasi grubun lideri Abbas El-Muhammedavi tarafından

Haziran 2014'ten sonra organize edilmiştir.

11. Feylak El-Vaad El-Sadık: Lideri

aynı zamanda Hareket al-Mustaafin El-İslamiye grubunun da genel sekreteri olan Şeyh

Muhammed Hamza El-Tamimi'dir. Ancak askeri birimin başında Ammar Haddad'ın olduğu bilinmektedir. İran'ın dini lideri Ali Hameney'e doğrudan bağlılık göstermektedir.

12. Ketaib İmam Hüseyin: Ana etkinlik

alanı Selahaddin'dir. Haziran 2014'ten sonra kurulmuştur. Hareket El-Risale El-İslamiye adlı grubun silahlı kanadıdır. İran'ın dini lideri Ayetullah Ali Hameney'e sadıktır.

13. Ketaib İmam El-Ghaib:

Ketaib Hizbullah'ın içerisinden çıkmış bir gruptur. Daha çok Felluce ve Samarra'da görülmektedir.

14. Ketaib Ensar El-Hicce:

Şeyh Muhammed El-Kinani tarafından organize edilmiştir. Dava Partisi Irak Teşkilatı'nın silahlı kanadı olarak bilinmektedir.

Irak Başbakanı Haydar El-Abadi tarafından özel olarak desteklendiği söylenmektedir. Ketaib Şehid Sadr'a bağlılığı olduğu bilinmektedir.

15. Ketaib El-Ghadab: Abdulkerim El-

İnzi liderliğindeki Dava Partisi İç Teşkilat bünyesinde kurulmuştur. Lideri Abu El Fakkar El-Şemmeri'dir. Bağdat,

Tikrit, Samarra'daki operasyonlarda yer almıştır. Nuri El-Maliki tarafından desteklendiği söylenmektedir. Aynı za-

manda İran'ın dini lideri Ali Hamaney'i önder olarak kabul etmektedir.

- 16. Ketaib El-Difa Al-Mukaddas:** Diğer isminin Kuvvet Seyid olduğu söylenmektedir. Liderinin Ebu Assadullah El-Aboudi olduğu bilinmektedir. Kutsal mekanları korumayı amaçladığı ifade edilmekle birlikte Nuri El-Maliki tarafından desteklendiği söylenmektedir.

- 17. Ketaib Ruhallah:** Şeyh Ebu Talib El-Mayahi tarafından kurulmuştur. Diyala, Bağdat'ın kuzeyindeki Zabıtiye ve Selahaddin'e bağlı Beled'de etkinlik göstermektedir. İran'ın dini lideri Ali Hamaney'e bağlılık göstermektedir. Ketaib Ruhallah'ın doğrudan İran tarafından desteklendiğini bilinmektedir.

- 18. Ketaib Ahrar El-Irak:** Şeyh Abbas El-Maliki tarafından Ekim 2014'te kurulmuştur. Ketaib Ruhallah'la birlikte hareket etmektedir.

- 19. Ketaib El-Tayyar El-Risali:** Adnan El-Şehmani tarafından organize edildiği bilinmektedir. Adnan El-Şehmani aynı zamanda Irak Parlamentosu'nda

Kanun Devleti Koalisyonu içerisindeyken ayrı bir grup siyasi grup teşkil

etmiştir. Daha çok Bağdat'ta etkinliği bulunmaktadır. Şehmani'nin daha önce Mehdi Ordusu içerisinde yer aldığı, Mukteda El-Sadr ile yaşanan anlaşmazlık sonrası 2007 yılında Mehdi Ordusu'ndan ayrıldığı bilinmektedir.

- 20. Ketaib El-Şehit El-Aval-Kuvvet El-Burak:** Liderinin Vasık Firdevsi olduğu söylenmektedir. Anbar'ın batısındaki Ayn El-Esad Ha-vaalanına yaptığı operasyonla gündeme gelmiştir.

- 21. Ketaib El-Şehit El-Aval:** Liderliğini Ali El-Musevi'nin yaptığı söylenmektedir.

- 22. Saraya Ashura:** Irak İslam Yüksek Konseyi'nin (İİYK) silahlı kanadı olarak bilinmektedir. Askeri lideri bilinmemekle birlikte doğrudan İİYK lider Ammar El-Hekim'e bağlı olduğu söylenmektedir. Özellikle Bağdat çevresi ve Samarra'da etkindir.

- 23. Ketaib Ensar El-Akide:** Bağdat ve Selahaddin'in bir bölümünde etkili olan bu grubun liderliğini Irak İslam Yüksek Konseyi üyelerinden Şeyh Celaledin Sağır'ın yaptığı söylenmektedir. Saraya Ashura adlı grup ile yakın çalıştığı bilinmektedir. Zikar ve Kerbela'da etkindir.

24. **Saraya El-Cihad:** Hareket El-Cihad ve Bina adlı siyasi oluşumun silahlı kanadıdır. Haziran 2014'te kuruluşunu ilan etmiştir. Lideri aynı zamanda 2014 Irak seçimlerinde İYK önderliğinde kurulan Muvatin Listesi'nden milletvekili olan Hasan El Sari'dir. Hareket El-Cihad ve Bina adlı siyasi oluşumun merkezi Vasit ilindedir. Aynı zamanda Babil, Basra, Necef, Kerbela ve Bağdat'ta da büroları bulunmaktadır. Hareket El-Cihad ve Bina adlı siyasi oluşum "<http://www.newsalgilibon.net/>" adlı internet sitesi üzerinden yayın yapmaktadır.

25. **Kuvvet Şehid Sadr:** Dava Partisi Irak Teşkilatı tarafından organize edildiği söylenmektedir. "Şehit Sadr" vurgusuyla Dava Partisi kurucularından Muhammed Bakır El-Sadr'a atıf yapılmaktadır.

26. **Liva Youm El-Kaim:** Ketaib El-Mevt El-İstişariye adlı gruba bağlı olduğu bilinmektedir. Ancak bu grup hakkında detaylı bilgi yoktur. Lübnan Hizbullahı ile yakın ilişkisi olduğu bilinmektedir. Liva Youm El-Kaim'in Liderliğini Abuzir El-Hassani'dir. Ancak Hassani'nin Aralık 2014'te öldüğü söylenmektedir. Bağdat'ın Ebu Garip bölgesinde etkindir. Lübnan Hizbullahı'nın lideri Hasan Nasrallah'a atıf yapmaktadır.

27. **Liva Zülfikar:** Lideri Ebu Şahad El-Cuburi'dir. Mukteda El-Sadr'ın ailesine bağlılık göstermektedir. Aynı zamanda

Hz. Zeynep Türbesini korumak için Suriye'de de savaşmıştır.

28. **Hizbullah El-Sairun:** Genel Sekreteri Rahman El Ceza-yiri olan oluşumun Lübnan Hizbullahı'na bağlı olduğu söylenmektedir. Faaliyet alanı ve kuruluş yeri olan Vasit ile Bağdat'ta etkindir.

29. **Liva Esedullah Galip:** Suriye'deki Beşşar Esad rejimine destek vermek ve Suriye'deki kutsal mekanları korumak amacıyla kurulan grubun lideri Suheyl El-Araci'dir. Bağdat ve Vasit illerinde etkilidir.

30. **Liva El-Muntadar:** Merkezi Basra'dadır. Ketaib Seyid Şuheda grubunun altında çalıştığı bilinmektedir. Hareketin liderliğini geçtiğimiz dönemde Irak Cumhurbaşkanı Celal Talabani'nin danışmanlarından biri olan Seyid Daghir El-Musevi yapmaktadır. El-Musevi'nin Irak İslami Yüksek Konseyi'ne yakın bir kişi olduğu bilinmektedir.

31. **Mukavemet İslamiye Liva Yevmul Maud:** Aslında Eylül 2008 yılında Mukteda Sadr tarafından Mehdi Ordusu' nun bir kolu olarak kurulmuştur. Ancak Mehdi Ordusu' nun faaliyetlerini durmasıyla aktivitesine son vermiştir. Samarra ve Tikrit operasyonu ile yeniden kendini göstermiştir. Bu grup <http://www.al->

maoad.net/ adlı internet sitesi üzerinden faaliyetlerini duyurmaktadır.

Bunların dışında ismen bilinen başka oluşumlar da bulunmaktadır. Bu oluşumlar genellikle büyük milis gruplarının birer parçasıdır ve sadece belli bir bölgenin korunması ya da belli bir bölgede etkinlik kurması amacıyla oluşturulmuştur. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibi ifade etmek mümkündür:

32. Hareket El-Abdal

33. Saray El-Zehra

34. Hizbullah El-Abrar

35. Liva Ammar ibn Yasir

36. Liva El-İmam El-Hasan El-Mücteba

37. Ketaib El-Fatah El-Mubin

38. Liva El-Şabab El-Risali

39. Liva El-Sadıkıyn

40. Liva El-Kaim

41. Liva El-İmam El-Kaim

Daha önce de ifade edildiği gibi yerel olarak Haşdi Şaabi yapısıyla entegre olan pek çok grup ortaya çıkmıştır. Bu gruplar dışında burada adı yazılmayan gruplar olabileceği de akılda tutulmalıdır.

42. Liva El Karia

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Görüldüğü gibi Haşdi Şaabi oluşumu oldukça karmaşık ve hatları net olmayan bir yapıya sahiptir. Haşdi Şaabi içerisinde yer alan grupların sayı ve büyüklüklerine ilişkin farklı rakamlar ifade edilmektedir. Bu konuya ilişkin oldukça spekülatif ve geniş aralıkta rakamlar verilmektedir. Bu nedenle silahlı grupların ve sahip oldukları savaşımların tam sayısını bilmek mümkün değildir. Ayrıca farklı gruplar farklı bölgelerde etkinlik göstermektedir. Bu nedenle gruplar arasındaki etkinlik ve sayı orantısı farklılık göstermektedir. Bu karmaşıklığın giderilmesi ve bu gruplar arasındaki çeteleşmenin önüne geçilmesi amacıyla kurumsallaşma çalışmaları yapılırsa da Irak'taki pek çok kesim tarafından Haşdi Şaabi oluşumunun sorunlara yol açabileceği endişesi dile getirilmektedir.

Haşdi Şaabilerin medyada görünürlüğü artmış durumdadır. Özellikle Haşdi Şaabi içerisindeki milis güçlerin sosyal medya hesapları üzerinde olumlu bir algı yaratmaya çalıştığı görülmektedir. Bu noktada İŞİD'in iletişim ve medyada yaptığı propagandanın benzerinin yapılmaya çalışıldığı görülmektedir. Haşdi Şaabi içerisinde yer alan milis güçlerin sosyal medya hesaplarında paylaşılan video ve fotoğraflarda olumlu algı yaratacak görüntülerin kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra, İŞİD'e karşı üstünlük sağlandığını gösteren pek çok video ve görüntü de paylaşılmaktadır. Böylece medya üzerinden bir algı operasyonu da yapılmaktadır.

Ancak Ayetullah Ali Sistani'nin çağrısıyla ortaya çıkan ve daha sonra İŞİD'le mücadele sürecinin yürütücüsü konumuna gelen Haşdi Şaabi, mezhepsel bir tehlikeyi de ortaya çıkarmaktadır. Her ne kadar Ayetullah Ali El-Sistani, "bütün Müslümanlara" İŞİD'e karşı cihat fetvası verse de

Sistani'nin Şii din adamı olarak verdiği bu fetvanın mezhepsel bir tepkiyi doğurduğu görülmektedir. Bu durum terörün yanında mezhepsel çatışma tehdidini de ortaya çıkarmaktadır.

Diğer taraftan Haşdi Şaabiler içerisindeki Hristiyan ya da Sünni gruplara yer verilerek Haşdi Şaabilere halk gözünde meşruiyet kazandırılmaya çalışılmaktadır. Ancak Haşdi Şaabi içerisinde Şiiler dışındaki grupların da geçmişi göz önünde bulundurulduğunda Haşdi Şaabi yapısının halen meşruluk problemi bulunduğu bir gerçektir. Zira daha önce de ifade edildiği gibi Haşdi Şaabi içerisinde yer alan Sünni grupların neredeyse tamamı daha önce ya hükümetle çalışmış ya da işbirliği yapmıştır. Özellikle Haydar El-Abadi öncesi dönemde Irak hükümetinin uygulamalarından rahatsız olan Sünni halk bazında, Haşdi Şaabi içerisinde yer alan aşiret ve gruplar üzerinden meşruluk sağlanması mümkün gözükmemektedir. Bu nedenle Sünnilerin genel ve yerel düzeydeki sıkıntılarının giderilmesi konusunda kapsayıcı ve gerçekçi politikalara ihtiyaç bulunmaktadır. Bu noktada Sünnilerin siyasi sürece entegrasyonu ve Sünnilerin yerel hak ve talepleri üzerinde politikalar üretilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Milis grupların yeniden ortaya çıkmış olması Irak hükümetinin meşruiyetini zayıflatmaktadır. Hükümetin ordu ve polis gibi güvenlik birimlerini güçlendirerek devleti istikrara götürecek dengeli bir yapı kurmak yerine milis gruplardan oluşan bir yapıyla güvenliği sağlamaya çalışması, devletteki kurumsallaşmaya zarar verecektir. Daha önce de ifade edildiği gibi Haşdi Şaabi yapısı içerisinde bütüncül bir varlıkla İŞİD'le mücadele ediliyor görüntüsü verilse bile savaş alanında bile her grup kendi bayra-

ğıyla ve kendi liderlerinin direktifiyle hareket etmektedir. Irak hükümeti bu oluşumu kontrol altına almaya çalışsa bile 40'tan fazla gruplaşmanın yaşandığı bu yapının kontrol altına alınmasının kolay olmayacağını söylemek mümkündür. Kontrol altına alınsa bile Irak'taki daha önceki örnekler yine de Haşdi Şaabi yapısı içerisinde ayrışmaların yaşanabileceğinin gösterir niteliktedir. Ayrıca yukarıda belirtilen hemen her bölgede aktif olan büyük milis grupları, küçük gruplar üzerinde baskı yaratmakta ve bu grupları kontrol altına almaya çalışmaktadır. Bu nedenle gruplar arasında çatışma dinamiklerinin ortaya çıkması ihtimal dahilindedir. Hükümetin bu gruplar üzerinde tam kontrol ve denetim sağlayamaması durumunda zaten istikrarsız ve zayıf bir yapıya sahip hükümetin ülkedeki istikrarsızlığın önüne geçmesinin zor olacağını söylemek mümkündür.

Yerel siyaset açısından da düşünüldüğünde Haşdi Şabilerin, IŞİD'le mücadeledeki pozisyonu, silahlı ve parasal gücü, Şiiler arasındaki popülaritesi düşünüldüğünde, Haşdi Şaabi üzerinde etkinlik sağlayacak taraf ya da tarafların, Irak'taki askeri güç ve siyaset dengesi arasındaki bağlantı düşünüldüğünde, Irak siyasetinde de etkili bir pozisyon alacağı göz ardı edilmemelidir. Bu noktada Haydar El-Abadi, Haşdi Şaabi üzerinde etkinlik sağlayamaya çalışsa da şimdilik tam anlamıyla bir etkinlik kurabilmiş değildir. Özellikle Irak eski başbakanı ve üçüncü dönem başbakanlık peşinde koşan Nuri El-Maliki'nin Haşdi Şaabi üzerinde etkinlik kurmaya çalıştığına yönelik söylentiler Irak siyasetinde yüksek sesle konuşulmaktadır. Bununla birlikte daha önce Irak İslam Yüksek Konseyi'ne bağlı milis grup olarak ortaya çıkan ve daha sonra partileşerek siyasi hayatta da etkili olan Bedir Örgütü lideri Hadi El-Amiri'nin de Haşdi Şaabi üzerinden büyük bir etkinlik sağladığı ve popülaritesinin arttığı görülmektedir. Bu noktada Haşdi Şaabi üzerinden yürütülecek siyasi çıkar çatışması da Irak'ın geleceğini olumsuz olarak etkileyebilecek en önemli

meselerden bir olarak karşımıza çıkmaktadır.

Haşdi Şaabi içerisinde yer alan grupların askeri, silah ve lojistik açıdan İran tarafından desteklendiği açıktır. Bu süreçte ayrıca İran'ın Irak'taki etkisinin de hissedilir derecede arttığı görülmektedir. İran'ın Haşdi Şaabilere her konuda destek verdiği açık olarak belirtilmektedir. İranlı askeri danışmanların doğrudan operasyonlarda çok fazla yer almadığı, bunun yerine askeri strateji, operasyonel planlama, eğitim konularında büyük görevler üstlendiği söylenmektedir. İranlıların özellikle nokta operasyonlar yaptıkları da ifade edilmektedir. Ancak bu durum Irak'taki milliyetçi Şii ve Sünnilerin tepkisini çekmeye başlamıştır. İran'ın etkinliğini pek çok grup bir "işgal" girişimi olarak tanımlamakla birlikte, İran Cumhurbaşkanı Yardımcısı Ali Yunusi'nin "Başkentimiz Bağdat" açıklaması bu algıyı güçlendirmektedir. Bu nedenle Haşdi Şaabi yapısının gittikçe inandırıcılığını yitirmeye ve İran'ın kontrolünde bir güç olarak algılanmaya başladığı görülmektedir. Hatta pek çok Iraklı İran'ın kendisini korumak için Irak'taki Haşdi Şaabilere destek verdiğini, bu vasıtayla Iraklıları kullandığını ve Iraklıların İran için öldüğünü söylemektedir. Bu nedenle Irak hükümetinin bu algıdan sıyrılmak ve bütün Irak halkı nezdinde meşruiyetini sağlamak için Haşdi Şaabi yapısını İran etkisinden kurtarması gerektiği düşünülmektedir. Ancak mevcut durum itibarıyla İran'ın Haşdi Şaabi ve Irak siyasetindeki ağırlığı gittikçe artmaktadır. Haşdi Şaabi üzerindeki İran kontrolü ve denetimi kırılmadığı sürece hem Haşdi Şaabi yapısının Iraklı kimliği gittikçe kaybolabilecek hem de İran'ın Irak'taki kontrolü artabilecektir. Bu durum Irak'ın bağımsız politika geliştirmesinin önüne geçebileceği gibi iç siyaseti ve güvenlik dengesini de bozabilecek ve Irak'taki istikrarsızlığı arttırabilecektir.

Bununla birlikte Haşdi Şaabi oluşumunun geleceğine ilişkin belirsizlik de devam etmektedir. Haşdi Şaabi'nin kalıcı bir yapı

mı yoksa geçici bir oluşum mu olacağı belli değildir. Özellikle burada iki konunun tartışmalı olduğunu söylemek mümkündür. Öncelikle İŞİD'le mücadele amacıyla ortaya çıkan Haşdi Şaabi yapısının İŞİD sonrası süreçte güvenlik ve siyasi açıdan nasıl bir pozisyon alacağı bilinmemektedir. Bunun yanı sıra Haşdi Şaabi bünyesinde yer alan milis güçlerin varlığının devam edip etmeyeceği de tartışmalıdır. Her ne kadar Haşdi Şaabi içerisinde gönüllü olarak savaşan ve bir mesleği olan kişilerin (öğretmen, mühendis, devlet memuru, doktor gibi) İŞİD sonrası süreçte işlerine ve görevlerine döneceği söylene de bunun bir garantisi yoktur. Ayrıca Haşdi Şaabi içerisinde İŞİD'e karşı mücadele eden ve bir mesleğe sahip olmayan kişilerin de kendi yaşadıkları yerlerde Irak hükümetine bağlı ordu ve polis güçlerine entegre edeceği söylenmektedir. Ancak ne kadar kişinin Irak güvenlik güçlerine entegre edileceği belli olmamakla birlikte, Irak'ta belki de bugünkü problemlerin ana unsuru olan güvenlik güçleri içerisindeki etnik ve mezhepsel dengenin tek taraf lehine bozulup bozulmayacağı ve bu dengenin nasıl sağlanacağı da bir soru işareti olarak durmaktadır.

Nitekim Haşdi Şaabileri legalize etme çabalarına rağmen, Sünni ve Kürt halkın Haşdi Şaabilerden tedirgin olduğu çok açıktır. Son dönemde Şiiler arasında da Haşdi Şaabilere karşı bir rahatsızlık baş göstermektedir. Toplumsal ve kitlesel bir durum ortaya henüz çıkmamış olsa da, Haşdi Şaabiler içerisinde yer alan bir kısım kişilerin halkı rahatsız edecek davranışlarda bulunduğu ve bu nedenle Şii halkın bile tepki göstermeye başladığı söylenmektedir. Ayrıca İŞİD'e karşı mücadelede Sünniler kendi bölgelerini kurtarmak için mücadele vermezken, bu savaşta çok sayıda Şii'nin hayatını kaybetmesi nedeniyle bir tepki oluşmaya başladığı ve Haşdi Şaabi oluşumunun sorgulanmaya başladığı da görülmektedir. Bununla birlikte halk, Haşdi Şaabi oluşumunu bir kurtarıcı olarak görsen bile Haşdi Şaabi içerisindeki gruplara yönelik de bir tepki

ortaya çıkmaya başlamıştır. Mevcut durum itibarıyla Haşdi Şaabiler, denetimsiz olmaları ve kontrol ettikleri alanlardaki yönetimi de ellerinde bulundurmaları nedeniyle bağımsız hareket etmektedir. Haşdi Şaabiler içerisindeki bir grup insanın hırsızlık, gasp, adam kaçırma, haraç alma gibi eylemler yapmaya başlaması, halkı tedirgin etmektedir. Bununla birlikte Haşdi Şaabilerin kontrol altına aldıkları bölgelerdeki uygulamaların uluslararası medya kuruluşları ve sivil toplum örgütlerinin de dikkatini çekmektedir. Başta Uluslararası Af Örgütü gibi saygın kurumların yaptıkları araştırmalarda Haşdi Şaabilerin insan haklarını ihlal eden uygulamalara başvurdukları ifade edilmektedir.⁹

Öte yandan mevcut durum itibarıyla Haşdi Şaabi içerisindeki milis gruplar ile Kürtler ve Sünni Araplar arasında yerel birkaç olayın dışında bir çatışma yaşanmazken, yine de taraflar arasındaki gerginliğin geniş çaplı bir çatışmaya dönme riski olduğunu görmezden gelmek mümkün değildir. Ayrıca her ne kadar sayıları artsa bile Haşdi Şaabilerin, İŞİD'le tek başına mücadele etme gücünün ve yeteneğinin olmadığı bu süreçte görülmektedir. Özellikle karışık bir nüfus yapısına sahip bölgelerde bu durum daha fazla hissedilmektedir. Bu nedenle Haşdi Şaabiler özellikle Irak'ın kuzeyindeki Kerkük gibi bölgelerde Peşmerge, asayiş, silahlı Sünni Aşiretler gibi oluşumlarla da işbirliği yapmaktadır. Bu işbirliğinin artması İŞİD'le mücadeleyi güçlendireceği gibi İŞİD sonrası çatışma dinamiklerinin ortaya çıkmaması için bir uzlaşma imkanı yaratabilecektir.

Son olarak, İŞİD tehdidi geçmesinin ardından bu milis güçlerin Irak güvenlik güçlerine entegrasyonu sağlansa bile, bu güçlerin ideolojik ve siyasi olarak grupsal bağlılıklarının devam edeceğini söylemek mümkündür. Bu milis yapılar hükümette yer almasalar bile hakim ya da etkili oldukları bölgelerde idari paylaşımdan pay almak isteyebilecektir. Böylece merkezi hükümetin gevşek bir yapıya dönüşerek yerelleşmenin artmasına yol açması muh-

temeldir. Ayrıca Irak'ta devlet yapısı içerisinde milisleşme ve kontrol mücadelesi yaşanması olasılığı da güçlü bir biçimde kendini göstermektedir. Irak'ta önceki yıllarda yaşanan tecrübeler bu olasılığı ortaya koymaktadır. Bu durum çatışma dinamiklerini arttırabilecektir. Bu nedenle IŞİD sonrası süreçte özellikle Sünnilerin siyasi sürece entegre edilmesi, devlet otoritesi içerisinde dengenin sağlanması,

Sünnilerin yaşadıkları bölgelerde öz yönetim haklarının verilmesi ve temel vatandaşlık haklarının geri getirilmesi gibi noktaların dikkatle incelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Yaşanan bu süreç Sünnilerin siyasi ve güvenlik denklemini içerisinde yer almadan Irak'taki güvenlik ve siyasi istikrarın yakalanamayacağını en büyük göstergesi olmuştur.

KAYNAKÇA

- 1 Koalisyon içerisinde yer alan ülkeler şunlardır: ABD, Arnavutluk, Avustralya, Avusturya, Bahreyn, Belçika, Birleşik Arap Emirlikleri, Bosna Hersek, Bugaristan, Kanada, Hırvatistan, Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Mısır, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İngiltere, İspanya, İzlanda, Irak, İtalya, İrlanda, Japonya, Ürdün, Kosova, Kuveyt, Letonya, Lübnan, Litvanya, Lüksemburg, Makedonya, Moldova, Karadağ, Fas, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Panama, Oman, Polonya, Portekiz, Katar, Güney Kore, Rpmanya, Suudi Arabistan, Sırbistan, Singapur, Slovakya, Somali, İsveç, Tayvan, Türkiye ve Ukrayna. Ayrıca Avrupa Birliği ve Arap Birliği de kurumsal olarak koalisyonu destek vermektedir.
- 2 Haşdi Şaabi içerisinde görev alan Iraklı komutanlarla yapılan görüşme, Bağdat, Mart 2015.
- 3 Ebu Mehdi El-Mühendis, İran Devrim Muhafızlarına bağlı olarak 1980'lerde Kuveyt'te yapılan bir dizi saldırıdan sorumlu tutulmaktadır. Ebu Mehdi El-Mühendis'in İran Devrim Muhafızları Kudüs Ordusu Komutanı Kasım Süleymani ile yakın ilişkileri bulunmaktadır. Ebu Mehdi El-Mühendis'in Kuveyt'te Fransa ve ABD büyükelçiliklerine düzenlenen bombalı saldırılar ile Kuveyt Emirine yönelik yapılan bombalı araçlı saldırı ve uçak kaçırma eylemlerine karıştığı iddia edilmektedir.
- 4 YDH, "Tikrit'te 100 İranlı askeri danışman", http://www.ydh.com.tr/HD13711_tikritte-100-iranli-askeri-danisman.html, Erişim: 5 Nisan 2015.
- 5 Haras Vatani, temel olarak her vilayetin kendi yerel koruma gücüne sahip olması fikrinden hareketle ortaya çıkmıştır. Haras Vatani'nin kurulmasının gündeme gelmesinin en büyük sebeplerinden biri Irak hükümetine bağlı ordu ve güvenlik güçlerinin özellikle Sünni bölgelerdeki uygulamaları ve İŞİD operasyonları sırasında bölge halkının korunmasında etkisiz kalması olarak gösterilebilir. Bilindiği gibi İŞİD'in Musul'a girmesinin ardından Irak hükümetine bağlı güvenlik güçleri İŞİD'e karşı koyamamış görev yerlerini terk etmiş ve İŞİD neredeyse savaşmadan Sünni bölgelerde kontrol sağlamıştır. Ayrıca Haşdi Şaabilerin ortaya çıkmasından sonra Sünnilerin tepkisinin azaltılması için de Irak hükümeti tarafından Haras Vatani meselesi gündeme getirilmiştir. Bununla birlikte Haşdi Şaabi ve içerisindeki milis güçlerin Haras Vatani içerisine dahil edilerek meşrulaştırılması ve böylece tepkilerin önüne geçilmesi hedeflenmektedir. Ancak Haras Vatani'nin yapısı ve yetkileri konusunda tartışmalar devam etmektedir.
- 6 Bu bölümün büyük kısmı Irak'ta Ekim ve Aralık 2014, Ocak ve Mart 2015 tarihlerinde Irak'ta yapılan saha çalışmalarından edinilen bilgilere göre hazırlanmıştır. Bunun yanı sıra <http://jihadintel.meforum.org/> adlı internet sitesinden de faydalanılmıştır. Erişim: 2 Nisan 2014.
- 7 "Ayetullah Sistani'den İŞİD'le Savaşanlara 20 Emir", http://www.ydh.com.tr/HD13655_ayetullah-sistaniden-isidle-savasanlara-20-emir.html, Erişim: 5 Nisan 2015.
- 8 Vasık Battat'ın açıklamaları için bakınız: <https://www.youtube.com/watch?t=18&v=ZkAV7BCjkiw>, Erişim: 2 Nisan 2014.
- 9 Örnek rapor için bakınız: Amnesty International, "Iraq: Absolute Impunity: Militia Rule in Iraq", <https://www.amnesty.org/en/documents/MDE14/015/2014/en/>, Erişim: 5 Nisan 2015.

Süleyman Nazif Sokak No: 12-B Çankaya / Ankara
Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48
www.orsam.org.tr, orsam@orsam.org.tr